

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 23 augusti 1919 kl. 4 e. m.

Konstitutionsutskottets memorial, angående talmannens i första kammaren vägran av proposition å remiss av en inom kammaren väckt motion (nr 7) om inställande tills vidare av alla värnpliktsövningar.

Närvarande: herrar Larsson i Västerås, Clason, Olof Olsson, Hellberg, Ollas Ericsson, Schlyter, Ljunggren, K. J. Ekman, Thulin, von Geijer, Gullberg, Magnusson i Tumhult, Janson i Kungsör, Zander, Jansson i Edsbacken, Henrikson, Engberg, Leander, Norman och Gylfe.

Uti en i första kammaren väckt motion, nr 7, av herr Winberg, om inställande tills vidare av alla värnpliktsövningar, har motionären hemställt, »att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 9, må besluta, att samtliga värnpliktsövningar — däri inbegripet jämväl repetitionsövningar — tills vidare, och till dess resultatet även utredning rörande minskning av militärbördorna föreligger, må helt inställas.»

Enligt utdrag av första kammarens protokoll för den 15 innevarande augusti har vid föredragning av oförmälda motion, efter det talmannen på anförda skäl vägrat framställa proposition å motionens remitterande till utskott samt kammaren beslutit yrka, att sådan proposition skulle framställas, överläggningen blivit, jämlikt § 61 riksdagsordningen, förklarad vilande och målet förvisat till konstitutionsutskottet för den i nämnda paragraf oförmälda åtgärd.

Enligt vad utskottet inhämtat, anförde talmannen såsom skäl för sin vägran följande:

»Men enär förevarande motion innefattar förslag, som ej står i oskiljaktigt sammanhang med ärende, som föranlett riksdagens sammankallande eller av Konungen eljest förelagts denna urtima riksdag, anser jag mig på grund av § 2 riksdagsordningen och § 49 regeringsformen förhindrad att framställa proposition på motionens remitterande till utskott.»

Om urtima riksdags sammankallande och verksamhetsområde stadgas i § 2 av vår nu gällande riksdagsordning:

»Urtima riksdag sammankallas, då Konungen så nödigt finner, ävensom i de fall, varom i regeringsformens 91, 92, 93 och 94 §§ förmåles. Hos urtima riksdag må endast förekomma ärende, som föranlett riksdagens sammankallande eller av Konungen eljest för densamma framläggas, så ock vad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang».

Bestämmelse av enahanda innehåll föreligger även i § 49 regeringsformen.

I dessa paragrafer framträder urtima riksdag tydligt såsom en utomordentlig statsåtgärd, som regeringen dels i vissa exceptionella fall är ålagd verkställa, dels äger tillgripa, då »Konungen så nödigt finner.» Urtima riksdag har också under det sedan 1866 rådande riksdagsskickets tid endast sammankallats för frågor, vilkas lösning av en eller annan orsak ansetts så trängande, att därmed icke kunnat anstå till lagtima riksdag. Regeringen tillhör, enligt grundlagen, att avgöra, vilka frågor äro av sådan natur, och åt regeringen har grundlagen därför också förbehållit initiativet i fråga om de ärenden, som skola upptagas vid urtima riksdag, medan den enskilde riksdagsmannens — vid lagtima riksdag mycket vidsträckta — motionsrätt snävt begränsats till allenast dessa ärenden och vad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang, en begränsning, som uppenbarligen tillkommit för att en urtima riksdag icke må svälla ut och inkräkta på lagtima riksdags verksamhetsområde. Grundlagen medger sålunda icke en motionär möjlighet att vid urtima riksdag framföra något, som med skäl kan betraktas som ett annat och nytt ärende i förhållande till ett visst regeringsförslag, utan allenast att väcka förslag, som falla inom ramen för och omedelbart hänföra sig till det eller de ärenden, som regeringen prövat nödigt att framlägga.

Den kungl. proposition nr 9, till vilken motionären herr Winberg anknäuter sin motion, föreslår dels ändrad utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1919 års klass, avseende förkortning av deras första tjänstgöring — rekrytskolan — dels vissa i samband därmed stående ändrade bestämmelser angående uttagning bland dessa värnpliktiga för utbildning till underbefäl eller fackmän. När Kungl. Maj:t funnit nödigt framlägga detta förslag för den urtima riksdagen, har detta uppenbarligen berott därpå, att enligt hittills gällande bestämmelser dessa värnpliktigas första tjänstgöring skall taga sin början redan under instundande november månad, vadan alltså, därest ändring härutinnan skall komma till stånd, beslut därom nödvändigt måste fattas dessförinnan.

Den kungl. propositionen avser däremot icke vare sig annan utbildning av dessa värnpliktiga än deras första tjänstgöring eller eljest värnpliktsövningarna i övrigt under år 1920 eller följande år; och beslut om ändrade bestämmelser i dessa hänseenden behöva icke heller fattas vid denna urtima riksdag för att i rätt tid kunna vinna tillämpning.

I motioner, som väckas i anslutning till denna kungl. proposition, få således, för så vitt angår värnpliktsövningarna, grundlagsenligt endast framföras förslag, som åsyfta ändrade bestämmelser i fråga om den första tjänstgöringen för 1919 års klass, men däremot icke förslag, som röra de värnpliktigas övningar i övrigt, enär sådant förslag icke kan anses stå i oskiljaktigt sammanhang med det i propositionen till urtima riksdagens prövning hänskjutna ärendet.

Den nu föreliggande motionen föreslår, att »samtliga värnpliktsövningar — däri inbegripet jämväl repetitionsövningar — tills vidare, och till dess resultatet av en utredning rörande minskning av militärbördorna föreligger, må helt inställas». Motionärens förslag har sålunda utsträckts att omfatta icke blott den första tjänstgöringen för de värnpliktiga av 1919 års klass, utan samtliga värnpliktiga för en obestämd tid framåt och detta med hänsyn såväl till deras första rekrytskola som till repetitionsövningar, reservtruppövningar m. m.

Vid sådant förhållande kan förslaget icke anses vara begränsat till det i den kungl. propositionen framburna ärendet eller vad därmed står i oskiljaktigt sammanhang.

Konstitutionsutskottet har alltså funnit,

att herr Winbergs förevarande motion icke står i det oskiljaktiga sammanhang med den ifrågavarande propositionen, att den kunnat vid denna urtima riksdag

grundlagsenligt väckas, och att således kammarens talman grundlagsenligt förfarit, då han vägrat proposition på remiss av densamma.

Stockholm den 22 augusti 1919.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

Reservationer:

1:o) av herrar *Larsson* i Västerås, *Schlyter*, *Thulin*, *Gullberg*, *Janson* i Kungsör, *Zander*, *Jansson* i Edsbäcken, *Leander* och *Gylfe*, vilka anført:

»Enär herr *Winbergs* yrkande, liksom framställningen i propositionen, innebär förslag till en provisorisk begränsning av utbildningstiden för de värnpliktiga samt yrkandet sålunda måste anses stå i oskiljaktigt sammanhang med det i propositionen riksdagen förelagda ärende, hava vi för vår del ansett, att proposition å remiss till utskott av motionen grundlagsenligt icke kan vägras.»

2:o) av herr *Ljunggren*, som hänvisat till sitt uttalande i utskottets memorial nr 1.

3:o) av herr *Olof Olsson* mot motiveringen.
